

Uchwała z dnia 1 kwietnia 1998 r.

III ZP 2/98

Przewodniczący SSN: Barbara Wagner, Sędziowie SN: Stefania Szymańska, Maria Tyszel (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Prokuratury Krajowej Jana Szewczyka w sprawie z wniosku Jerzego C. - Gospodarstwo Rolne D. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R. o zwrot należności wypłaconych świadczeń, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym dnia 1 kwietnia 1998 r. zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach postanowieniem z dnia 22 grudnia 1997 r. [...] do rozstrzygnięcia w trybie art. 390 KPC

Czy w razie przejęcia zakładu pracy przez inny zakład pracy w trybie art. 23¹ § 2 KP (w brzmieniu przed zmianą wprowadzoną ustawą z dnia 2.II.1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw - Dz. U. Nr 24, poz. 110) „pracownik zmienia pracę” w rozumieniu § 5 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6.VI.1983 r. w sprawie zasad obliczania zasiłków z ubezpieczenia społecznego oraz pokrywania wydatków na te zasiłki (Dz. U. Nr 33, poz. 157 ze zm.), a w konsekwencji czy do ustalenia podstawy wymiaru zasiłku chorobowego uwzględnia się tylko wynagrodzenie uzyskane przez niego w zakładzie pracy, w którym powstało prawo do zasiłku (zakładzie przejmującym), czy też wynagrodzenie uzyskane w okresie zatrudnienia w zakładzie przejmowanym, z uwagi na trwałość stosunku pracy ?

podjął następującą uchwałę:

Przepis § 5 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 czerwca 1983 r. w sprawie zasad obliczania zasiłków z ubezpieczenia społecznego oraz pokrywania wydatków na te zasiłki (Dz. U. Nr 33, poz. 157 ze zm.) nie ma zastosowania do ustalenia podstawy wymiaru zasiłku chorobowego pracownika

wówczas, gdy zmiana pracodawcy nastąpiła na podstawie art. 23¹ § 2 KP w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 czerwca 1996 r.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach postanowieniem z dnia 22 grudnia 1997 r. [...], przedstawił na podstawie art. 390 § 1 KPC, do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne powstałe przy rozpatrzeniu apelacji od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku [...]. Zagadnienie to, przytoczone w sentencji uchwały, zrodziło się na tle następującego stanu faktycznego:

Decyzją z dnia 29 listopada 1994 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. zobowiązał Jerzego C., dzierżawcę Gospodarstwa Rolnego D., do zwrotu nienależnych zasiłków chorobowych i rodzinnych w łącznej kwocie 1.342,32 zł wypłaconych zatrudnionym pracownikom.

W odwołaniu od tej decyzji ubezpieczony domagał się jej zmiany przez nieobciążanie go zwrotem wypłaconych świadczeń podnosząc, że wypłaty zasiłków chorobowych dokonał w wysokości zgodnej z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 czerwca 1983 r. w sprawie zasad obliczania zasiłków z ubezpieczenia społecznego oraz pokrywania wydatków na te zasiłki (Dz. U. Nr 33, poz. 175) przyjmując za podstawę wymiaru ich obliczenia wynagrodzenie uprawnionych pracowników, wypłacone im za okres trzech miesięcy kalendarzowych poprzedzających miesiąc, w którym powstało prawo do zasiłku.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania uważając, że jeżeli zakład pracy ulega restrukturyzacji, w wyniku której powstają nowe zakłady pracy - zakłady te powinny mieć nadane nowe numery kont, w związku z czym pracowników w tych zakładach należy traktować jako nowo zatrudnionych i przy ustalaniu podstawy wymiaru zasiłku chorobowego można przyjąć wyłącznie wynagrodzenie uzyskane przez tych pracowników w nowym zakładzie pracy.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku wyrokiem z dnia 18 listopada 1996 r. [...] zmienił zaskarżoną decyzję o tyle, że obniżył kwotę nadpłaty ustalonej przez organ rentowy z

kwoty 1.342,32 zł. do 1.143,97 zł i oddalił odwołanie w pozostałej części. Z uzasadnienia tego wyroku wynika, że Sąd dokonał sprawdzenia prawidłowości zaskarżonej decyzji pod względem rachunkowym, akceptując opinię biegłego, a pomijając, że przedmiotem zaskarżenia była podstawa prawna, a nie wysokość nadpłaty ustalonej w zaskarżonej decyzji.

Rozpatrując przedstawione zagadnienie prawne Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje:

W uzasadnieniu swego postanowienia Sąd Apelacyjny podkreślił, że jest poza sporem, iż wnioskodawca Jerzy C. przejmując w dzierżawę Gospodarstwo Rolne D. przejął również, w trybie art. 23¹ § 2 KP (w brzmieniu obowiązującym przed zmianą wprowadzoną ustawą z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw - Dz. U. Nr 24, poz. 110), zwanej dalej ustawą o zmianie KP, 35 zatrudnionych w tym gospodarstwie pracowników. Przejęcie to nastąpiło na dotychczasowych warunkach, bez zawierania z nimi nowych umów o pracę, bez zmiany warunków pracy i płacy.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz. U. z 1983 r. Nr 30, poz. 143 ze zm. - w brzmieniu obowiązującym przed zmianą wprowadzoną ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz o zmianie ustawy - Kodeks pracy - Dz. U. Nr 16, poz. 77) podstawę wymiaru zasiłku chorobowego stanowi przeciętne miesięczne wynagrodzenie wypłacone pracownikowi za okres 3 miesięcy kalendarzowych poprzedzających miesiąc, w którym powstało prawo do zasiłku. Zasada ta została powtórzona w § 1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 czerwca 1983 r. w sprawie zasad obliczania zasiłków z ubezpieczenia społecznego oraz pokrywania wydatków na te zasiłki (Dz. U. Nr 33, poz. 157 ze zm.), obowiązującego do dnia 28 lutego 1995 r. zwanego dalej rozporządzeniem. Wyjątki od tej zasady są wyraźnie określone w następujących przepisach: w myśl § 5 ust. 1 pkt 2 tego rozporządzenia jeżeli w okresie, z którego wynagrodzenie przyjmuje się do ustalenia podstawy wymiaru zasiłku chorobowego pracownik zmienił pracę - uwzględnia się tylko wynagrodzenie uzyskane przez niego w zakładzie pracy, w którym powstało prawo do zasiłku.

Wątpliwości Sądu Apelacyjnego zrodziły się w związku z tym przepisem oraz art. 23¹ § 2 KP (w brzmieniu przed wejściem w życie ustawy o zmianie KP) stanowiącym, że w razie przejęcia zakładu pracy w całości lub w części przez inny zakład, staje się on stroną w stosunkach pracy z pracownikami przejętego zakładu, w szczególności czy zmiana pracodawcy w takich okolicznościach jest równoznaczna ze „zmianą pracy” w rozumieniu przytoczonego wyżej § 5 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia.

Sąd Apelacyjny podkreślił w uzasadnieniu, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtował się pogląd, że w razie przejęcia zakładu pracy w trybie art. 23¹ KP wejście nowego zakładu w prawa i obowiązki objęte stosunkiem pracy z pracownikami przejmowanego zakładu, następuje z mocy samego prawa i jest niezależne od uregulowania tej kwestii w umowie cywilnoprawnej stanowiącej podstawę przejęcia (wyroki: z dnia 28 września 1990 r., I PR 251/90 - OSNCP z 1992 z. 5 poz. 78; z dnia 6 stycznia 1995 r., I PRN 116/94 OSNAPIUS 1995 nr 12 poz. 145 oraz z dnia 17 maja 1995 r., I PRN 9/95 - OSNAPIUS 1995 nr 20 poz. 248). W orzeczeniach tych Sąd Najwyższy podkreślił, że przepis art. 23¹ § 2 KP normujący status prawny pracowników w sytuacji przejęcia zakładu pracy (w całości lub w części) przez inny zakład pracy wyraża zasadę trwałości stosunku pracy, polegającą na obowiązku zatrudnienia pracowników przejmowanego zakładu przez zakład przejmujący i stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 11 KP. Oznacza to, że zakład przejmujący staje się z mocy prawa pracodawcą przejętych wraz zakładem pracowników, bez potrzeby zawierania z nimi nowych umów o pracę.

Sąd Najwyższy, w składzie rozstrzygającym przedstawione zagadnienie prawne, podziela poglądy wyrażone w powołanym orzecznictwie i nie widzi podstaw do przyjęcia, w sprawach o świadczenia z zakresu ubezpieczeń społecznych, odmiennej wykładni art. 23¹ § 2 KP (w jego brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 czerwca 1996 r.). Stanowisko to znajduje potwierdzenie w gramatycznej wykładni przepisu § 5 ust. 1 pkt 2 omawianego rozporządzenia, zgodnie z którym w podstawie wymiaru zasiłku chorobowego uwzględniało się tylko wynagrodzenie uzyskane przez pracownika w tym zakładzie pracy, w którym powstało prawo do zasiłków wówczas, gdy pracownik zmienił pracę w okresie, z którego wynagrodzenie przyjmuje się do ustalenia podstawy wymiaru zasiłku chorobowego. Użycie strony czynnej w sformułowaniu „pracownik zmienił pracę”, oznacza, że wskazany w tym przepisie sposób ustalania podstawy wymiaru zasiłku chorobowego stosuje się wówczas, gdy zmiana pracy nastąpiła z inicjatywy pracownika względnie z jego czynnym udziałem, zgodnie

z jego wolą, bowiem, w tym kontekście, poprzez „zmię pracy” naleŹy rozumieć zmię pracodawcy czyli, Źe to pracownik zmię pracodawcę. Skoro zatem zmię pracodawcy w trybie art. 23¹ KP następowala w wyniku zmię zachodzacych po stronie pracodawcy, bez indywidualnego udziału poszczegolnych pracowników, brak jest podstaw do uznania, Źe w takiej sytuacji pracownik przejętego zakladu pracy „zmię pracę” w rozumieniu § 5 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia. TakŹe wykładnia funkcjonalna tego przepisu przemawia za takim jego rozumieniem. Celem tego uregulowania było to, aby zmię wynagrodzenia pracownika (w wyniku zmię pracy) miała maksymalnie szybkie odzwierciedlenie w podstawie wymiaru zasiłku chorobowego.

Sąd Apelacyjny uzasadniając swe wątpliwości przytoczył pogląd przedstawiciela Ministerstwa Pracy i Polityki Socjalnej, Źe w razie przekształcenia się zakladu pracy w inny zaklad pracy lub podziału zakladu podstawę wymiaru zasiłku chorobowego stanowi wynagrodzenie wypłacone pracownikowi w tym zakladzie pracy, w którym przysluguje zasiłek chorobowy (Służba Pracownicza 1995 z. 11 s. 15). Jedynym uzasadnieniem tego poglądu jest fakt, Źe restrukturyzacja zakladu pracy, w wyniku której powstają nowe zaklady pracy powoduje nadanie tym nowym zakladom przez Zaklad Ubezpieczeń Społecznych nowych numerów kont płatniczych. W przekonaniu składu orzekającego Sądu Najwyższego, nadawanie nowych numerów kont płatniczych zakladom pracy powstałym w trybie art. 23¹ § 2 KP nie ma znaczenia, ani dla oceny konsekwencji prawnych wynikajacych dla pracownika z przekształceń po stronie pracodawcy, ani dla wykładni przepisu § 5 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 czerwca 1983 r. Podkreślić naleŹy, Źe wszelkie wyjaśnienia, instrukcje, czy wytyczne organów centralnej administracji państwowej mogą wprowadzić sta-nowić regułę interpretacyjną pomocną przy dokonywaniu wykładni przepisu prawnego, jednakŹe nie mają mocy wiążącej i podlegają ocenie sądów orzekajacych.

Podjęta w rozpatrywanej sprawie uchwała jest zgodna ze stanowiskiem Prokuratora.

=====